

NIEODPŁATNE USŁUGI
-POMOC PRAWNA
-PORADY OBYWATELSKIE
-MEDIACJA

Ministerstwo
Sprawiedliwości

sursum
corda
STOWARZYSZENIE
na dobre serca

E-INFORMATOR PRAWNY

SEPARACJA MAŁŻEŃSKA

PROCEDURA I SKUTKI PRAWNE

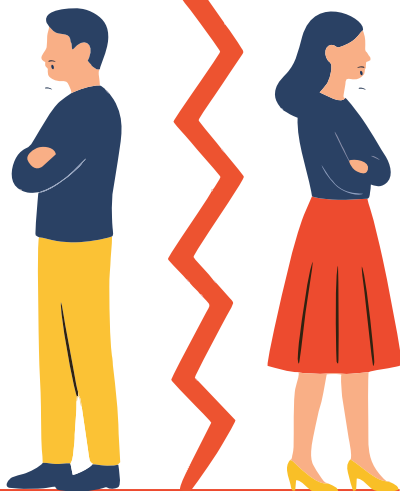
JAK ZŁOŻYĆ
POZEW

SKUTKI PRAWNE
SEPARACJI

ZALETY
MEDIACJI

NP.MS.GOV.PL | POMOCPRAWNNA.SC.ORG.PL

SYSTEM NIEODPŁATNEJ POMOCY W POLSCE

Nieodpłatna pomoc to gwarancja, że każdy - niezależnie od sytuacji życiowej i materialnej - może uzyskać rzetelną informację prawną oraz wsparcie w rozwiązaniu swoich problemów. **To prawo każdego z nas** - finansowane ze środków publicznych.

Z JAKIEJ POMOCY MOŻESZ SKORZYSTAĆ?

Nieodpłatna Pomoc Prawna

Uzyskasz informację prawną, wyjaśnienie przepisów oraz pomoc w przygotowaniu pism, wniosków i oświadczeń.

Nieodpłatne Poradnictwo Obywatelskie

Otrzymasz wsparcie w rozwiązaniu problemu, także w sprawach mieszkaniowych, zadłużeniach, świadczeń społecznych i innych.

Nieodpłatna Mediacja

Skorzystasz z pomocy mediatora, który pomoże Ci rozwiązać konflikt - bez konieczności kierowania sprawy do sądu.

KTO MOŻE SKORZYSTAĆ Z POMOCY?

- każdy, kto nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej
- jednoosobowy przedsiębiorca, który w zeszłym roku nie zatrudniał żadnych pracowników
- sygnaliści

! Wystarczy złożyć oświadczenie o braku możliwości poniesienia kosztów odpłatnej pomocy prawnej.

FORMA PORADY

Od stycznia 2026 r. **można wybrać formę porady (zdalna lub stacjonarna w punkcie).**

ROZWÓD CZY SEPARACJA?

Decyzja o wyborze między rozwodem a separacją zależy od indywidualnych okoliczności i potrzeb małżonków. Rozwód może być właściwym rozwiązaniem w sytuacji, gdy małżeństwo jest definitywnie zakończone, a strony chcą rozpocząć nowe życie. Separacja może być lepszym wyborem, gdy małżonkowie potrzebują czasu na przemyślenie swojej decyzji lub gdy chcą pozostać małżeństwem ze względów religijnych, finansowych czy dla dobra dzieci. W przypadku, gdy jeden z małżonków wnosi o separację, a drugi o rozwód, sąd orzeknie rozwód, jeśli żądanie to jest uzasadnione (art. 61² k.r.o.). Natomiast jeśli rozwód nie jest możliwy do orzeczenia, lecz żądanie separacji jest uzasadnione, sąd orzeknie separację.

SEPARACJA MAŁŻEŃSKA KROK PO KROKU

Zgodnie z art. 61¹ § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (k.r.o.) **jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny rozkład pożycia małżeńskiego, każdy z małżonków może żądać, ażeby sąd orzekł separację**. Rozkład pożycia małżeńskiego powinien nastąpić we wszystkich aspektach życia małżonków, tj. fizycznym, gospodarczym i emocjonalnym. Dla orzeczenia separacji wystarczy by rozkład był zupełny, a nie ma konieczności by był trwały, tak jak w przypadku rozwodu. Mimo zupełnego rozkładu pożycia orzeczenie separacji nie jest jednak dopuszczalne, jeżeli wskutek niej miałoby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków albo jeżeli z innych względów orzeczenie separacji byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Jednak należy podkreślić, że inaczej niż w przypadku rozwodu, separacji może domagać się również małżonek wyłącznie winny rozkładu pożycia małżeńskiego. **Separację, tak jak rozwód, można uzyskać tylko w sądzie**. Pierwszym krokiem jest złożenie pozwu lub wniosku o separację.

POZEW O SEPARACJĘ

Pozew o separację należy złożyć wtedy, jeżeli jedna ze stron domaga się orzeczenia separacji, natomiast stanowisko drugiej strony nie jest znane, jeżeli domaga się ona oddalenia roszczenia o separację lub też domaga się orzeczenia rozwodu.

Pozew o separację powinien odpowiadać wszystkim wymogom formalnym dla pism procesowych, nadto powinien zawierać szczegółowe oznaczenie stron, w tym **imiona, nazwiska, adresy i numery PESEL**, a zgodnie z nowymi przepisami również **adresy e-mail i numery telefonów** (w celu umożliwienia przeprowadzenia rozpraw zdalnych).

W pozwie o separację należy wskazać na **okoliczności faktyczne potwierdzające fakt zupełnego rozkładu pożycia małżonków**. Wówczas postępowanie toczy się w trybie procesowym i kończy się wydaniem wyroku orzekającego separację, rozwód lub oddalającego roszczenie o orzeczenie separacji. Sądem właściwym do rozpoznania sprawy o separację jest sąd okręgowy, w którego okręgu małżonkowie mieli swoje ostatnie wspólne miejsce zamieszkania, jeżeli choć jedno z nich w okręgu tym jeszcze ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu. W braku takiej podstawy wyłącznie właściwy jest sąd miejsca zamieszkania strony pozwanej, a jeżeli i tej podstawy nie ma – sąd miejsca zamieszkania powoda.

Opłata od pozwu o separację wynosi 600 zł.

WNIOSEK O SEPARACJĘ

Sąd może orzec separację również na podstawie wniosku o separację tylko wtedy, gdy oboje małżonkowie są zgodni co do tego żądania. Oznacza to, że we wniosku musi zostać zawarte zgodne żądanie małżonków co do orzeczenia separacji. Wówczas pismo to nie przybiera formy pozwu jednego z małżonków skierowanego przeciwko drugiemu, ale stanowi zgodny wniosek obojga małżonków.

Pod takim wnioskiem podpisują się oboje małżonkowie.

Wniosek o separację również powinien zawierać wszelkie podstawowe informacje, przede wszystkim **oznaczenie stron, podpisy stron i klarownie i zgodnie sformułowane roszczenie separacji**, we wszystkich aspektach, zarówno co do samych małżonków, jak i ich dzieci. Sąd może orzec separację na podstawie zgodnego wniosku stron. Wniosek o separację rozpoznawany jest w trybie nieprocesowym. Wniosek o separację składa się do sądu okręgowego właściwego ze względu na ostatnie wspólne miejsce zamieszkania małżonków.

Opłata od wniosku o separację wynosi 100 zł.

**Wspólna decyzja
małżonków**

**Wspólny wniosek
i podpis**

**Postępowanie
nieprocesowe**

KOSZTY SEPARACJI

Opłata sądowa od pozwu o separację jak i od pozwu o rozwód wynosi: **600 zł**, jeżeli jednak separacja ma być orzeczona na zgodny wniosek małżonków opłata wyniesie tylko **100 zł**.

Jeżeli w ramach sprawy o separację sąd ma również podzielić majątek wspólny (na wniosek jednego z małżonków), konieczne będzie wniesienie dodatkowej opłaty: **300 zł** – jeśli małżonkowie są zgodni co do podziału, lub **1000 zł** – jeśli są niezgodni (art. 38 ust. 1 i 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych). Dodatkowo, w przypadku korzystania z usług adwokata, trzeba zapłacić **17 zł** opłaty skarbowej od pełnomocnictwa do urzędu miasta, a wynagrodzenie adwokata ustalane jest indywidualnie.

Można złożyć **wniosek o zwolnienie z kosztów sądowych**, dołączając oświadczenie o sytuacji rodzinnej i majątkowej. Jednak zwolnienie to nie obejmuje kosztów adwokata strony przeciwnej w przypadku przegranej sprawy. Osoby w trudnej sytuacji finansowej mogą ubiegać się o adwokata z urzędu. Względnie mogą pojawić się koszty związane z dowodami (np. za opinie biegłych).

DOKUMENTY POTRZEBNE DO POZWU LUB WNIOSKU

1 Akty stanu cywilnego – przede wszystkim małżeństwa, ale w przypadku, gdy są małoletnie dzieci również akty urodzenia małoletnich dzieci

2 Dowody potwierdzające winę tego drugiego małżonka w rozkładzie wspólnego pożycia - np. raport detektywa potwierdzający zdradę, zdjęcia, wiadomości SMS lub z portali społecznościowych potwierdzające zdradę, zdjęcia wskazujące na nawiązanie pożycia z inną osobą, protokoły rozpraw lub przesłuchań bądź wyroki potwierdzające popełnienie przestępstwa przeciwko małżonkowi np. znęcanie się jednego małżonka nad drugim lub nad dzieckiem/dziećmi - gdy powód domaga się orzeczenia winy pozwanego małżonka, należy złożyć do sądu

3 Pełnomocnictwo wraz z dowodem uiszczenia opłaty skarbowej - jeśli powód działa przez pełnomocnika – adwokata/radcę prawnego

4 Potwierdzenie uiszczenia opłaty sądowej

5 Odpis pozwu/wniosku o separację dla drugiej strony.

ZNIESIENIE SEPARACJI

Polskie prawo rodzinne daje małżonkom możliwość ubiegania się o zniesienie separacji. Małżonkowie pozostający w separacji muszą wystąpić w tym celu ze zgodnym wnioskiem o zniesienie separacji do sądu. Zniesienie separacji między małżonkami wymaga interwencji sądu.

Oznacza to, że małżonkowie, którzy się pogodzili, mimo ustania separacji faktycznej, nadal przebywają w separacji prawnej i konieczny jest udział sądu. Sąd nie jest zobligowany do uwzględnienia wniosku. W toku postępowania sąd ustala czy faktycznie istnieją przesłanki do tego by nastąpiło prawne zniesienie separacji, czy wnioskujący dają rękojmię powrotu do wspólnego pożycia. Sąd ocenia, czy istnieją podstawy do zniesienia separacji; postępowanie może obejmować czynności dowodowe, jednak ich zakres zależy od okoliczności sprawy i nie jest obowiązkowy w każdym przypadku.

Dla zniesienia separacji konieczny jest wniosek stron, który rozpoznawany jest w trybie nieprocesowym i to niezależnie od tego, w jakim trybie zostało wydane orzeczenie o separacji, czy w procesie (wyrok), czy w postępowaniu nieprocesowym (postanowienie).

ORZECZENIE SEPARACJI

Przy orzekaniu separacji stosuje się przepisy art. 57 i art. 58 k.r.o., czyli przepisy właściwe dla rozvodu, tj.:

1. Orzekając separację sąd orzeka, czy i który z małżonków ponosi winę rozkładu pożycia;
2. Orzekając separację na podstawie zgodnego żądania małżonków, sąd nie orzeka o winie rozkładu pożycia i następują skutki takie, jak gdyby żaden z małżonków nie ponosił winy;
3. W orzeczeniu o separacji sąd rozstrzyga nadto inne kwestie dotyczące małżonków:

- obowiązku alimentacyjnego wobec małżonków,
  - jeżeli małżonkowie mieszkają razem – sposobu korzystania ze wspólnego mieszkania/domu,
  - a na wniosek jednego małżonka – może rozstrzygnąć kwestię podziału majątku.
4. W sytuacji, gdy strony mają małoletnie dzieci, podobnie jak przy okazji rozwodu, sąd orzeka o kwestiach:
- władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi małżonków,
  - kontaktów z dzieckiem tego rodzica, u którego dziecko stale nie przebywa,
  - który z rodziców i w jakim zakresie ponosi koszty utrzymania dziecka.

SKUTKI PRAWNE SEPARACJI

Zgodnie z art. 61⁴ k.r.o. separacja ma skutki takie jak rozwiązanie małżeństwa przez rozwód, chyba że ustawa stanowi inaczej, tj.:

- między małżonkami powstaje rozdzielność majątkowa, tak jak przy rozwodzie,
- małżonkowie są wyłączni od dziedziczenia ustawowego (art. 935¹ k.c.); dziedziczenie na podstawie testamentu pozostaje możliwe,
- brak domniemania pochodzenia dziecka od męża matki (art. 62 § 1 k.r.o.) – oznacza to, że dziecko urodzone w trakcie separacji nie jest z mocy prawa uznawane za dziecko męża matki; ojcostwo wymaga odrębnego ustalenia,
- utrzymanie obowiązku wzajemnej pomocy małżonków po separacji, jak w sytuacji rozwodu,
- istnienie obowiązku alimentacyjnego wobec małżonków po separacji, jak w sytuacji rozwodu,
- separacja nie powoduje rozwiązania małżeństwa, co oznacza, że małżonkowie nie mogą zawrzeć nowego małżeństwa,

- w przypadku rozwodu, małżonek, który wcześniej przyjął nazwisko męża, może w ciągu 3 miesięcy od uprawomocnienia się wyroku powrócić do nazwiska poprzedniego, natomiast w przypadku separacji nie ma takiej możliwości.

MEDIACJA

Mediacja to proces, w którym neutralna trzecia strona, zwana mediatorem, pomaga małżonkom w osiągnięciu porozumienia w kwestiach spornych, takich jak podział majątku, opieka nad dzieckiem czy alimenty na dziecko/dzieci. W sprawach dotyczących separacji, mediacje mogą zostać zainicjowane na wniosek stron, jak również na podstawie decyzji sądu, pod warunkiem uzyskania zgody obu stron. Sprawa może zostać skierowana do mediacji na podstawie art. 183⁸ k.p.c.; sąd może ponadto zawiesić postępowanie, jeśli istnieje szansa na utrzymanie małżeństwa (art. 436 § 1 k.p.c.).

Mediacja i terapia mogą odgrywać kluczową rolę w procesie separacji i rozwodu, pomagając małżonkom osiągnąć porozumienie, zarządzać emocjami i zapewniać wsparcie dzieciom. Korzystanie z tych narzędzi może znacząco poprawić jakość życia rodzin po rozstaniu, minimalizując stres i konflikty.

Informator zawiera stan prawny na: czerwiec 2026 r.

Miejsce na notatki:

Ponad połowa punktów nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w Polsce jest prowadzona przez organizacje pozarządowe, jako zadanie publiczne powierzane przez starostów lub prezydentów, w efekcie corocznego, otwartego konkursu ofert.

SURSUM CORDA oznacza „w górę serca!”.

W tym zawołaniu zawiera się cała nasza misja – pomagać w trudnej sytuacji i dawać nadzieję na to, że może być lepiej. Dla tych, którzy chcą się angażować i wspierać projekty dobroczynne - tworzymy warunki do skutecznego działania, w klimacie zaufania i czytelnich zasad.

Jedną z form naszej aktywności jest prowadzenie od 2016r. sieci punktów nieodpłatnej pomocy prawnej, poradnictwa obywatelskiego i mediacji oraz urozmaicona edukacja prawna.

Stowarzyszenie Sursum Corda powstało w 2000 r. z inicjatywy grupy przyjaciół i profesjonalistów, którzy wcześniej – przez 6 lat – angażowali się społecznie jako wolontariusze. Jako organizacja pozarządowa **jesteśmy apolityczni działamy na zasadzie „non profit”, czyli nie dla zysku.**

Posiadamy status organizacji pożytku publicznego, co oznacza, że możesz przekazać nam 1,5% podatku, który codziennie inwestujemy w mądre pomaganie.

Będzie nam miło, jeśli dołączysz do naszej załogi!

**wolontariat
na ratunek!**

NIEODPŁATNE USŁUGI
-POMOC PRAWNA
-PORADY OBYWATELSKIE
-MEDIACJA

**wypoczynek
na plus+**

POMOC
seniorom

wypężczalnia
SPRZĘTU REHABILITACYJNEGO I MEDYCZNEGO

szkolenia>>>

POMOC
ukrainie!

KRS 00000 20382

**Rozlicz
swój PIT
za darmo!**

www.sc.org.pl

